

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 22 września 2017 r.

Pozycja 58

POSTANOWIENIE z dnia 21 września 2017 r. Sygn. akt K 27/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski – sprawozdawca
Mariusz Muszyński
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Andrzej Zielenacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 21 września 2017 r., połączonych wniosków:

- 1) Rzecznika Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności art. 168a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) z art. 42 ust. 2, art. 45 ust. 1, art. 47, art. 51 ust. 2, 3 i 4 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także z art. 2, art. 7 i art. 40 Konstytucji, w związku z art. 3 i art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.),
- 2) Krajowej Rady Sądownictwa o zbadanie zgodności art. 168a ustawy powołanej w punkcie 1, w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 437), z uwagi na to, że wprowadzone przez tę ustawę rozwiązania prawne pozwolą na przyznanie waloru dowodu obciążającego strony procesu i czynienie w tym zakresie ustaleń faktycznych niekorzystnych dla stron na podstawie materiałów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.), z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 51 ust. 2, art. 174 i art. 178 ust. 1 i 2 Konstytucji w związku z art. 3 i art. 6 ust. 1 Konwencji,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) umorzyć postępowanie w zakresie dotyczącym wniosku Krajowej Rady Sądownictwa na skutek cofnięcia wniosku.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. We wniosku z 6 maja 2016 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił o stwierdzenie niezgodności art. 168a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k. lub kodeks postępowania karnego) z art. 42 ust. 2, art. 45 ust. 1, art. 47, art. 51 ust. 2, 3 i 4 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz z art. 2, art. 7 i art. 40 Konstytucji w związku z art. 3 i art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.; dalej: EKPC).

2. Na podstawie uchwały z 12 maja 2016 r., nr 363/2016, Krajowa Rada Sądownictwa skierowała do Trybunału wniosek o stwierdzenie, że art. 168a k.p.k., w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 437), z uwagi na to, że wprowadzone przez tę ustawę rozwiązania prawne pozwolą na przyznanie waloru dowodu obciążającego strony procesu i czynienie w tym zakresie ustaleń faktycznych niekorzystnych dla stron na podstawie materiałów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.), jest niezgodny z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 51 ust. 2, art. 174 i art. 178 ust. 1 i 2 Konstytucji w związku z art. 3 i art. 6 ust. 1 EKPC.

Zdaniem KRS, wprowadzenie do porządku prawnego art. 168a k.p.k. w obecnie obowiązującym brzmieniu jest pierwszą próbą legalizacji dowodów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, mającą swe podstawy w akcie normatywnym o randze ustawy. Takie rozwiązanie może nieść zagrożenia, szczególnie w kontekście zasady demokratycznego państwa prawnego. W krótkiej tradycji, uregulowanego na gruncie poprzedniego stanu prawnego zakazu przeprowadzania i wykorzystywania dowodów pozyskanych za pomocą czynu zabronionego, orzecznictwo w tej kwestii było jednolite i uznawało posługiwanie się w procesie, nie tylko karnym, dowodami stanowiącymi tzw. owoc zatrutego drzewa za niedopuszczalne i niespełniające podstawowych wymagań konstytucyjnych oraz naruszające prawa obywatelskie.

KRS uznała, że przez wprowadzenie kwestionowanego przepisu do systemu ustawodawca doprowadził do paradoksu prawnego. Z jednej strony sąd jest zobowiązany do prowadzenia procesu i wydawania orzeczeń na podstawie kodeksu postępowania karnego oraz w jego zakresie, a z drugiej strony, wykonując dyspozycję art. 168a k.p.k., sąd będzie musiał wykorzystać dowód uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania.

W ocenie KRS, art. 168a k.p.k. stwarza też zagrożenie bezpieczeństwa prawnego, ponieważ możliwe jest, że instytucje takie jak tajemnica zawodowa będą pozbawione ochrony prawnej. Może to doprowadzić do pozbawienia zaufania publicznego do wymiaru sprawiedliwości.

KRS uznała, że niekonstytucyjność zastosowanych rozwiązań przejawia się w niepewności co do podstaw prawnych działania organów władzy publicznej. Jest to związane z akceptowaną prawnie możliwością niezastosowania się do obowiązujących przepisów prawa.

Rada wskazała, że kwestionowany przepis ogranicza prawa wynikające z przepisów procedury karnej i innych ustaw.

Posługiwanie się art. 168a k.p.k. może zagrażać gwarancjom autonomii informacyjnej wynikającej z art. 51 ust. 2 Konstytucji.

Zdaniem KRS, skarżony przepis stanowi też ingerencję w niezawisłość sędziowską. Jeżeli ustawodawca wprowadza aktem o randze ustawy rozwiązania sprzeczne z Konstytucją, innymi ustawami, a w końcu wewnętrznie sprzeczne oraz nieznajdujące podstawy w tradycji ustrojowej, to należy uznać, że nie zapewnia sędziom odpowiednich warunków pracy orzeczniczej. Praca sędziów zostaje utrudniona zarówno w zakresie rozstrzygania na poziomie materialnym, proceduralnym, jak i moralnym, etycznym i aksjologicznym w odniesieniu do przepisów konstytucyjnych.

KRS wskazała niespójność art. 168a k.p.k. z innymi przepisami kodeksu postępowania karnego, innymi ustawami, z których wywodzone są zakazy dowodowe przestrzegane w toku procesu karnego oraz niezgodność z powołanymi w *petitum* wniosku przepisami Konstytucji.

3. Zarządzeniem Prezesa TK z 25 maja 2016 r. z uwagi na tożsamość przedmiotu wniosku Krajowej Rady Sądownictwa zawartego w uchwale z 12 maja 2016 r. oraz wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z 6 maja 2016 r. połączono sprawy i zarządzono ich łączne rozpoznanie pod wspólną sygnaturą K 27/16.

4. W piśmie z 16 marca 2017 r. Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa przedstawił uchwałę nr 72/2017 Krajowej Rady Sądownictwa z 8 marca 2017 r. o wycofaniu wniosku do Trybunału Konstytucyjnego wniesionego na podstawie uchwały nr 363/2016 Krajowej Rady Sądownictwa z 12 maja 2016 r.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Krajowa Rada Sądownictwa uchwałą nr 72/2017 z 8 marca 2017 r. wycofała w całości wniosek z 12 maja 2016 r. w sprawie, która zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 25 maja 2016 r. z uwagi na tożsamość przedmiotową została skierowana do łącznego rozpoznania z wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich z 6 maja 2016 r. pod wspólną sygnaturą K 27/16.

2. Zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: otpTK), Trybunał podczas orzekania jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym albo skardze konstytucyjnej. Nie może działać z urzędu. To powoduje, że w świetle art. 59 ust. 1 pkt 1 otpTK cofnięcie wniosku, pytania prawnego lub skargi stanowi obligatoryjną przesłankę umorzenia postępowania.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.